

ONTGRENDEL DE GRONDWET. ONTKETEN DE WELVAART

Alle alarmbellen gaan af. De begroting is een ramp, de sociaal-economische en maatschappelijke uitdagingen stapelen zich op, de rechtsstaat sputtert. In tal van Europese vergelijkingen blijkt België kampioen te zijn in alle foute kampioenschappen. Te veel schulden, te grote tekorten, te hoge belastingen, onhoudbare uitgaven. Noodzakelijke sociaal-economische hervormingen botsen op het al te rigide carcan van de grondwet en de daaruitvolgende arresten van het Grondwettelijk hof.

Niet alleen het door te voeren hervormingsprogramma, maar ook de democratie zelf loopt zo tegen de muur van de grondwet. De grondwet biedt terecht garanties opdat fundamentele waarden niet worden aangetast. Maar de institutionele structuur en het kiessysteem beknotten vandaag al te vaak de politieke bewegingsruimte. Op 9 juni zal de regering De Croo 1.349 dagen regeren na 492 dagen voorafgaande onderhandelingen. Een optelsom van 1.841 dagen stilstand. Vijf lange jaren. Vivaldi zou 'bewijzen dat België wel werkt', eenieder kan het tegendeel vaststellen. Zelfs de meest Belgisch mogelijke regering slaagt er niet in dit land vlot te trekken.

Een grondige hertekening van dit land dringt zich op zodat we onze welvaart en democratie kunnen beschermen en uitbouwen. Enkel met een **democratische reset** kunnen we fundamentele hervormingen doorvoeren. Om dit debat breed en open te kunnen voeren wordt een volledige openstelling van de grondwet gevraagd. Dit alles is noodzakelijk om:

De economie en onze sociale zekerheid beschermen

1. Sociale *standstill*
2. Economische *standstill*
3. Maatschappelijke *standstill*

De politieke besluitvorming vlot trekken

4. Soevereiniteit
5. Democratische primauteit
6. Electorale hervorming
7. Besparing op het politieke systeem

Verantwoordelijkheid en efficiëntie te garanderen

8. Confederalisme voor welvaart

Onze economie en sociale zekerheid beschermen

Wie 'grondwet' hoort, denkt onmiddellijk aan fundamentele rechten en vrijheden. Maar de constitutionele impact gaat veel ruimer. Zo wordt vandaag onderschat hoe de grondwet ook een **grendel is geworden op onze welvaart**. De grondwet maakt het onmogelijk om belangrijke hervormingen door te voeren. We zien een sociale *standstill* (1), een economische (2) én een maatschappelijke (3).

1. Sociale *standstill*

- In Vlaanderen bestaat er een ruime meerderheid om de **werkloosheid in de tijd** te beperken. Het is een evidente maatregel om meer mensen aan de slag te krijgen en zo het financiële fundament onder onze sociale zekerheid te versterken. Maar kan zo'n beperking in de tijd wel binnen de huidige grondwettelijke context? Het is een wederkerende vraag waar de beleidsmaker op stuit. Hoewel de werkloosheidsuitkering beperken in de tijd in andere landen een vanzelfsprekendheid is, zijn we in België niet zeker of deze en gelijkaardige hervormingen de grondwettelijkheidstoets zouden doorstaan.
- Recente voorbeelden bewijzen hoe de grondwet een rem vormt op broodnodige sociaal-economische hervormingen. De **inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT)** is er voor mensen met een beperking die daardoor minder inkomen kunnen verwerven. De vorige regering Michel probeerde er een logische, minimale verblijfsvoorwaarde aan te koppelen vooraleer iemand er aanspraak op kon maken, maar stootte op het Grondwettelijk Hof.¹
- Dezelfde onmogelijkheid werd toen ook vastgesteld in het kader van de **inkomensgarantie voor ouderen (IGO)**.² Dat is een vorm van sociale bijstand, een soort sociaal pensioen, voor wie de pensioengerechtigde leeftijd heeft bereikt. Het voorziet in een basispensioen voor wie niet bijdroeg en onvermogen is, ook al is niet voldaan aan de loopbaanvoorwaarde om aanspraak te kunnen maken op het minimumpensioen.
- De **OCMW-steun** verstrengen voor migranten met slechts een tijdelijke 'toelating tot arbeid'? Opnieuw botste de wetgever op de grondwet.³
- De toegang tot de **Vlaamse sociale bescherming** koppelen aan een verstrengde verblijfsduur- en een inburgeringsvoorwaarde? Ook hier stak het Grondwettelijk Hof een voet tussen de deur.⁴
- De ingevoerde 'zwarte lijst' voor huurders die een **sociale woning** verwaarlozen werd vernietigd, want die botste op de grondwet.⁵
- Een logische inschrijving vragen in het bevolkingsregister om recht te hebben op kinderbijslag werd als een ongeoorloofde vereiste aangemerkt door het Hof.⁶
- Schuiven met de financiële middelen ten dienste van het **zorgbudget**? Ook daar dicteert de grondwet dat het bestaande beschermingsniveau niet kan worden herschikt.⁷
- Begunstigden laten bijdragen aan het systeem van **juridische tweedelijnsbijstand** door de invoering van een forfaitaire bijdrage voor pro-deo advocaten? Teruggesloten door het Grondwettelijk Hof.⁸

Talrijke voorbeelden van broodnodige sociaal-economische hervormingen worden afgeblokt door de grondwet. Waar de oorspronkelijke bedoeling was om via de grondwet de sociale zekerheid te beschermen, is de realiteit nu helemaal anders. De grondwettelijke verankering brengt het voortbestaan van een degelijk gefinancierde sociale zekerheid in gevaar en ondergraaft daarmee onze welvaartstaat.

Veel is terug te brengen tot het standstill-beginsel in artikel 23 van de grondwet. In dit artikel worden een reeks economische, sociale en culturele grondrechten geformuleerd. Deze rechten mogen dan wel geen directe werking hebben, ze een louter symbolische functie toeschrijven zou voorbijgaan aan de juridische kracht ervan.⁹ Ten eerste leggen ze een positieve inspanningsverbintenis op aan de overheid. De overheid moet voldoende ijver aan de dag leggen om die rechten binnen de middelen die ze heeft te realiseren. Ten tweede kleeft aan deze rechten een *standstillverplichting*: eenmaal een bepaald beschermingsniveau werd bereikt, kan dit niet zomaar worden 'teruggeschoefd' zonder *dat daarvoor redenen zijn die verband houden met het algemeen belang*" en het een schending van de grondwet zou inhouden.¹⁰

1 Arrest nr. 41/2020

2 Arrest nr. 6/2019

3 Arrest nr. 133/2015

4 Arrest nr. 112/2023

5 Arrest nr. 92/2023

6 Arrest nr. 7/2023

7 Arrest nr. 258.354

8 Arrest nr. 77/2018

9 Dat er geen directe werking is, betekent dat een rechtszoekende niet zomaar naar de rechter kan stappen om bijvoorbeeld een bibliotheek te eisen op grond van 'het recht op culturele ontplooiing', of de overheid niet zomaar kan dwingen een huis te bouwen op grond van 'het recht op behoorlijke huisvesting'.

10 Het betreft geen absolute drempel. De wetgever kan met gemotiveerde redenen, en in functie van het algemeen belang, het beschermingsniveau aanpassen.

Onze sociale voorzieningen beschermen in deze budgettaire krappe tijden, daagt uit tot het maken van sterke politieke keuzes. Daarom wil de N-VA het standstill-beginsel in artikel 23 herformuleren opdat de economische, sociale en culturele rechten niet langer als rechten maar als beginselen gelden, waaraan uitvoering wordt gegeven door wetgevings- en uitvoeringshandelingen van het parlement en de uitvoerende macht. De rechterlijke bevoegdheid ten aanzien van die bepalingen blijft hiermee beperkt tot de uitlegging van de genoemde handelingen en een marginale toetsing.¹¹ Zo wordt het evenwicht tussen rechten en plichten hersteld, blijven deze grondrechten gewaarborgd, én kan het financiële fundament onder onze sociale zekerheid terug worden versterkt.

2. Economische standstill

Niet enkel doorgedreven sociale hervormingen worden onmogelijk gemaakt door de grondwet, dat is ook het geval voor het doorbreken van een reeks economische blokkeringen:

- Eindeloze beroepsprocedures tegen **omgevingsvergunningen** inperken? Kan niet zegt het Hof, waarbij het verwijst naar het recht op bescherming van een gezond leefmilieu.¹²
- Onderwijs is hét fundament van onze welvaart. Om onze (kennis)economie te versterken, moeten we het onderwijsniveau kunnen opkrikken. Een arrest van het Grondwettelijk Hof over de nieuwe **eindtermen in het secundair onderwijs** besliste daar anders over.¹³ Volgens het Hof waren “die eindtermen dermate omvangrijk en gedetailleerd (...) waardoor zij een fundamentele belemmering kunnen vormen voor de verwezenlijking van het eigen pedagogisch project van scholen.” Op die manier maakt de vrijheid van onderwijs het de decreetgever onmogelijk om de onderwijskwaliteit te borgen. Opvallend, wetende dat de nieuwe eindtermen unaniem werden goedgekeurd in het Vlaams parlement. Het zet alvast het spanningsveld tussen de wetgevende en rechterlijke macht op scherp.

- In een van de moeilijkste juridische dossiers van de afgelopen jaren speelde de grondwet evenzeer een hoofdrol: het **stikstofdossier**. Tegenstanders van het stikstofdecreet schermen met de grondwet om de regeling voor de industrie, enerzijds, en de landbouw, anderzijds, in vraag te stellen. Een vernietiging van het decreet zou nochtans een bom leggen onder de Vlaamse welvaart, met een reëel risico op een vergunningsstop tot gevolg.
- In 2017 wou de wetgever de koterij van de **eco- en maaltijdcheques** afschaffen en vervangen door een nettovergoeding die de werknemer vrij kan besteden, maar ook hier dreigde het Grondwettelijk Hof in te grijpen. De maatregel kwam er vooralsnog niet.
- En herinnert u zich nog de **mobiliteitsvergoeding**? Deze verdween op 1 januari 2021 omdat het Hof deze regeling had vernietigd.¹⁴ U raadt het: de grondwet.

3. Maatschappelijke standstill

Voorgaande toont aan dat de grondwet de beleidsruimte van de wetgever aanzienlijk inperkt. Niet alleen sociaal-economisch, maar ook een reeks belangrijke maatschappelijke dossiers lopen daardoor vast:

- Neem nu het arrest over het verbieden van **buitenlandse financiering van geloofsgemeenschappen** omdat er ernstige risico's zijn op buitenlandse beïnvloeding die niet onmiddellijk in lijn is met hoe wij rechten en vrijheden interpreteren.¹⁵ Het Hof oordeelde er kritisch over.
- De Vlaamse regering wilde nieuwkomers laten betalen voor de **verplichte taaltest** om een inburgeringscertificaat te verwerven. Maar het Grondwettelijk Hof schoot deze regeling af. En eisen dat nieuwkomers de volle pot betalen voor de verplichte taaltest vooraleer zij toegang krijgen tot onze sociale bescherming kon dus niet, oordeelde het Hof.¹⁶

¹¹ De afgelopen jaren is een evolutie merkbaar waarbij het Grondwettelijk Hof zich niet noodzakelijk meer beperkt tot een marginale toetsing maar een meer omstandig onderzoek aan de dag legt; zie o.m. arrest nr. 80/2019, nr. 129/2019 en 131/2019.

¹² Arrest nr. 59/2023

¹³ Arrest nr. 82/2022

¹⁴ Arrest nr. 11/2020

¹⁵ Arrest nr. 113/2023

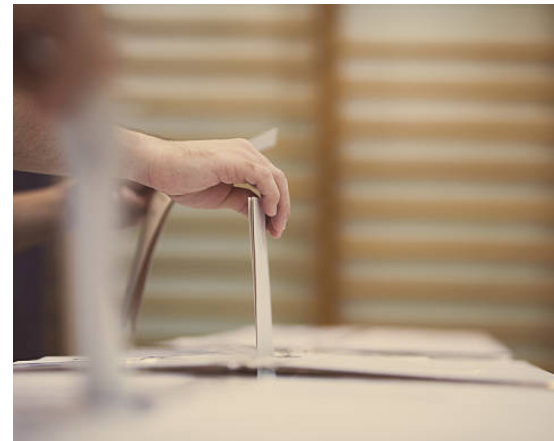
¹⁶ Arrest nr. 115/2023

- En het debat over de financiële betoelaging aan geloofsgemeenschappen? Over de **scheiding van kerk en staat**? Over het onderwijs in erkende religies en niet-confessionele zedenleer, bekostigd door de overheid? Over een hervorming van het onderwijsveld met respect voor de vrijheid van onderwijs? Mogelijk boeiend, maar zonder de grondwet te wijzigen, kan uit deze debatten alvast geen diepgaande verandering volgen.

Het spreekt voor zich dat de fundamentele grondrechten en vrijheden bewaakt moeten worden. Maar daarnaast dient een ander debat te worden gevoerd dat eveneens aan de constitutionele context is gelinkt. Het debat over het DNA van onze samenleving. Als we die willen beschermen, zullen we ook de grondwet moeten aanpassen.

De politieke besluitvorming vlot trekken

Hierboven werd ingegaan op welke sociaal-economische en maatschappelijke keuzes nodig zijn om onze welvaart te redden en onze samenleving te versterken. Maar is het vandaag realistisch om deze keuzes te beslissen in België? Neen. Dat brengt ons bij een tweede grote motivatie om de grondwet te wijzigen: we moeten onze democratie en rechtsstaat terug vlot trekken. Hoe kunnen we onze eigen belangen en onze soevereiniteit veilig stellen in een internationale context (4)? Hoe zorgen we dat de democratie primeert (5), dat het electorale systeem in een nieuwe plooi wordt gelegd (6) en het politieke systeem goedkoper wordt (7)?

4. Soevereiniteit

Te veel macht werd de voorbije decennia gedelegeerd naar internationale niveaus waar onvoldoende democratische tegenmacht is. Internationale verdragen waar zelf in onze nationale en regionale parlementen amper of geen debat aan voorafgaat, dicteren steeds vaker onze rechtsorde:

- Talrijk zijn de debatten over de vele **migratiedossiers** waarin we gebonden worden aan supranationale, zelfs niet-EU besluitvorming. Het zorgt voor een sluimerende frustratie en een gevoel van onmacht bij de bevolking waar een meerderheid voorstander is van een strenger migratiebeleid. De gevolgen voor onze democratie zijn navenant met extreme partijen die in West-Europa hoge toppen scheren.
- Maar het gaat ook ruimer. Denk bijvoorbeeld aan het actuele **stikstofdossier** dat onder een schaduw van strenge Europese natuurregels hangt.¹⁷ Of andere dossiers, zoals de vergunning voor de **motorcrossomloop in Olmen** die door de Raad van State werd vernietigd nadat een schending van die zorgvuldigheidsplicht werd ingeroepen.¹⁸
- Ook in andere landen, bijvoorbeeld in Nederland, zien we hoe rechters de overheid veroordeelden omwille van een zogenaamd gebrekkig klimaatbeleid op basis van het EVRM.¹⁹ Zelfs op individueel bedrijfsniveau toonde het Shellvonnis aan dat klimaatdoelen bindend opgelegd zouden kunnen worden. We hoeven echter niet over de grens te kijken: ook hier bij ons was er het **klimaat arrest** dat steunt op internationale normen om strenge CO²-reductiedoelstellingen op te leggen aan Vlaanderen en Brussel. Zo werd al meermaals artikel 2 en 8 van het EVRM, nl. het 'recht op (gezins)leven', gebruikt om zeer concrete klimaatmaatregelen op te leggen. Ernstige vragen kunnen toch worden gesteld bij dergelijke verre gaande interpretatie die door rechters wordt toegekend aan eertijds anders bedoelde rechten.
- Die lakse houding van de wetgever tegenover supranationale regels weerspiegelt zich ook in een laissez-faire over de bekendmakingsverplichting van verdragen in het Staatsblad. Dit kwam schromelijk aan het licht toen het **overbrengingsverdrag met Iran** (bedoeld voor de gevangenenruil Assadi-Vandecasteele) niet werd gepubliceerd in het Staatsblad. Vervolgens werd gekozen voor een 'creatieve' interpretatie van de Grondwet om dat Verdrag links te laten liggen. Dergelijke laattijdige en/of gebrekkige bekendmaking van bekrachtigde verdragen is helaas geen uitzondering.

¹⁷ De habitatrictlijn die in natura 2000-gebieden voorziet en een verslechtingsverbod (Richtlijn 92/43/EEG).

¹⁸ Arrest nr. 193.287.

¹⁹ De Nederlandse Urgenda-zaken; nr. C/09/456689/HA ZA 13-1396 (Urgenda I), nr. 200.178.245/01 (Urgenda II) en nr. 19.00135 (Urgenda III).

Het behoeft weinig uitleg dat dit alles druk zet op onze samenleving en onze welvaart. Het klemt de regelgever in een keurslijf dat, hoewel geconfronteerd met steeds grotere maatschappelijke uitdagingen, contradictorisch steeds minder beleidsruimte heeft om die uitdagingen aan te pakken. Gelet op deze evoluties, is de N-VA voorstander om de grondwet te wijzigen door daarin een bepaling op te nemen over de positie van het internationaal recht (niet-EU-recht) in de eigen rechtsorde. Dergelijke bepaling is ook reeds terug te vinden in verschillende andere Europese landen. Voortaan bepalen we bij de ratificatie van internationale (niet-EU) verdragen ook van welke bepalingen we de rechtstreekse werking niet aanvaarden.²⁰ Zo snoeren we eveneens het rechterlijke activisme van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) in Straatsburg in. Het EHRM is immers geen wetgever en moet zich beperken tot het nagaan of het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) door de nationale instanties correct werd geïnterpreteerd, mede de in acht genomen subsidiariteit.

De N-VA opent hiermee het politiek debat over een spanningsveld dat zich steeds nadrukkelijker manifesteert: Hoe ver reikt onze nationale autonomie en welke invulling geven we eraan? Dit betekent geenszins dat we ons terugplooiën op onszelf. Het wakkert wel de waakvlam aan opdat we onze soevereiniteit terug meer in ere herstellen. Daarbij vormt de grondwet hét vertrekpunt om onze relatie tegenover het supranationaal recht te gaan expliciteren.

5. Democratische primauteit: het Volksberoep

De realiteit dwingt ons niet enkel het debat te voeren over hoe de grondwet hervormingen blokkeert en we opgesloten worden in een internationaal carcan. Er is ook het brede debat over de verhouding tussen de rechterlijke, wetgevende en uitvoerende macht. Wie beslist over de strekking van wetgeving: “Verkozen volksvertegenwoordigers of onverkozen, voor het leven benoemde rechters?” luidt de vraag zwart-wit geformuleerd. De juridisering van het democratisch proces lijkt doorgeslagen, maar hoe herstellen we het evenwicht? Rechters moeten recht spreken, niet in de plaats treden van de wetgever. Het is tijd voor herwaardering van de democratie en daarmee van de volkswil. Uw stem moet nut hebben én gerespecteerd worden.

N-VA wil de scheiding der machten respecteren en herstellen door de parlementaire autonomie te versterken. Daarbij start alles bij een verantwoordelijke wetgever die zich ernstig kwijt van zijn kerntaak: het maken van noodzakelijke, duidelijke, onderbouwde en doelmatige wetgeving, die effectief en efficiënt kan gehandhaafd worden. Op die manier is voor eenieder, ook voor de rechter, duidelijk wat de bedoeling van de wetgever is en vermijden we uitspraken die tegen de *ratio legis* van de wet ingaan. Vandaag schort het bij al te veel wetgeving aan dergelijke degelijkheid.

Echter kan niet altijd een oplossing worden geboden door wetgeving te preciseren. Een rechtsstaat is waar nodig gebaat bij generieke regelgeving die niet stelselmatig *ad hoc* wordt gedetailleerd. Dit is inzonderheid het geval bij de Grondwet, die de basisbeginselen van ons samenleven vastlegt in noodzakelijkerwijze ruime bewoordingen. Om op deze uitdagingen een antwoord te bieden, geven we, naar Canadees voorbeeld, de bevoegdheid aan de wetgever om bepaalde gewone wetgeving voor vijf jaar af te schermen van grondwettelijke vernietiging. Bijkomend voorzien we ook in een mogelijkheid voor het parlement om in bepaalde gevallen met een tweederdemeerderheid een beslissing van het Grondwettelijk Hof op gemotiveerde wijze te verwerpen, waarna een soortgelijke procedure op dezelfde gronden gedurende vijf jaar niet meer kan aangespannen worden bij het Hof. Dat kan in ons voorstel alleen bij wetgeving die gerelateerd is aan de zogenoemde niet-klassieke grondrechten en waarbij het individueel belang afgewogen wordt tegen het algemeen belang. Zo waarborgen we de ruimte om beleid te voeren, garanderen we de absolute grondwettelijke rechten en respecteren we de wil van de kiezer.

²⁰ Zie o.m. de mogelijkheid om een voorbehoud te maken zoals voorzien in het Verdrag van Wenen.

6. Electorale hervorming

Naast het herwaarderen van onze soevereiniteit en het herstellen van de plaats van de democratie in onze rechtsstaat, zal ook de politieke organisatie en besluitvorming anders moeten worden bekeken. Ook dat vraagt een aanpassing van de grondwet.

- Hervorming kiesstelsel

Niet alleen de kiezer bepaalt de deelnemers in het parlement, maar ook de spelregels van het kiesstelsel doen dat. We zijn ons bewust van de voor- en nadelen van elk stelsel en de *electoral engineering* die achter kiesstelselhervormingen schuilen. Spelregels van verkiezingen zijn nooit 'neutraal', ze beïnvloeden de politieke cultuur. Als de spelregels veranderen dan passen politieke partijen en kiezers hun strategie en gedrag daarop aan. Maar we kunnen er niet omheen dat het huidige kiesstelsel leidt tot een foute politieke cultuur in dit land met een regering met zeven partijen en eindeloze onderhandelingen tot gevolg. Om de democratie te versterken, moeten we ook de spelregels wijzigen.

De N-VA is voorstander van kleinere, lokale kieskringen die de nabijheid tussen de verkozene en de burger moeten versterken. Tegelijk verlaten we deels het spoor van de evenredige vertegenwoordiging en schakelen we deels over naar een meerderheidsstelsel. Passen we dit toe op onze Vlaamse democratie dan houden we 100 parlamentszetels over, 24 minder dan vandaag. Daarvan zouden in ons voorstel 70 Vlaamse parlamentszetels worden verdeeld op basis van een kleine, lokale kieskring waar het parlamentslid wint met de meeste stemmen ('winnaar neemt alles'). De overige 30 zetels worden verdeeld op basis van de resultaten in één grote Vlaamse kieskring. Op die manier combineren we nabijheid en brede impact, komen er minder partijen en wordt het mandaat van de parlamentsleden versterkt. Tegelijk stappen we af van legislatuurparlementen. Ook de opkomstplicht schaffen we verder af. En we maken een einde aan de samenvallende verkiezingen. Verschillende van deze punten vereisen opnieuw grondwetswijzigingen (systeem van evenredige vertegenwoordiging, legislatuurparlementen,...).

- Snellere regeringsvorming

Besturen met zeven partijen, zonder Vlaamse meerderheid en uiteenlopende belangen over de taalgrens heen, die cocktail maakt een doortastend hervormingsbeleid onmogelijk. Geen enkele noemenswaardige hervorming werd uitgevoerd tijdens de lopende legislatuur met de regering De Croo. Integendeel.

Kiesuitslag na kiesuitslag verzandt dit land verder in ellenlange onderhandelingen. De kiezer wordt er murw mee geslagen. Dat er een regering komt, lijkt vaak al een wonder. Welke constellatie die precies heeft en welk beleid ze voor ogen heeft, lijkt al snel ondergeschikt. De lat wordt op die manier onmetelijk laag gelegd. De consequentie is groot: stilstand en politieke blokkering leiden tot reëel welvaartsverlies.

Om de druk op de federale coalitievorming hoog te houden en een slank bestuur te garanderen, wil de N-VA de procedure van lopende zaken hertekenen. De praktijk van lopende zaken is er vandaag een van grondwettelijke gewoonte. De N-VA ziet dit anders: in een regering van lopende zaken behoudt elke partij uit de aflopende regering maximaal één afgevaardigde (de vicepremiers die de kernposten bemannen). Het aantal kabinetsmedewerkers wordt gehalveerd. Als er drie maanden na de verkiezingen nog altijd geen nieuwe federale regering gevormd is, worden de lopende zaken verder behandeld door de besturende partijen van de Vlaamse regering en Franse gemeenschapsregering. Een grondwetswijziging om deze praktijk in te schrijven, dringt zich dan ook op.

7. Besparing op het politieke systeem

De politiek moet zich ook zelf efficiënter organiseren en zelfbewuster omgaan met de aan haar ter beschikking gestelde middelen. De N-VA is resoluut voorstander van een kleiner politiek apparaat. Dit kan door te kiezen voor minder ministers, minder parlementsleden, minder kabinetsmedewerkers, minder instellingen, minder politieke mandaten ... Een optelsom van de N-VA-voorstellen leert ons dat we al snel 250 miljoen euro per jaar kunnen besparen op de politiek. Waar wachten we op? Juist ja, opnieuw op de bijhorende grondwetswijzigingen.

- Minder ministers

Artikel 99 van de grondwet voorziet in een maximumaantal van 15 ministers die een federale ministerraad kunnen bevolken. De regering kan daarbovenop aangevuld worden met een onbeperkt aantal staatssecretarissen. Vandaag telt de regering-De Croo om en bij de 840 kabinetsmedewerkers voor 20 ministers en staatssecretarissen, een gemiddelde van 42 medewerkers per minister. Ter vergelijking: in de Vlaamse regering zijn er op dit moment – met negen excellenties – zo'n 289 mensen aan het werk.

In ons confederalismemodel houden we nog slechts vier federale ministers over. Zij krijgen het gezelschap van één minister van de Vlaamse en één minister van de Waalse regering. Zij verzekeren zo de link met de deelstaten. Dat alles zorgt voor een besparing van 43,8 miljoen euro.

- Minder federale parlementsleden

Het aantal van honderdvijftig Kamerleden werd vastgelegd in artikel 63 van de grondwet. Regelmatig laait er discussie op over dit aantal. In ons confederaal model verwordt het federaal parlement tot een confederale kamer. Deze Kamer wordt dan gevuld met parlementsleden uit de deelstaten (dubbelmandaat). Dit brengt een verlaging van het aantal parlementsleden teweeg, maar dus ook van de middelen: geen centen meer voor de politieke fracties, een kleiner takenpakket en dus ook minder personeel. Zo kunnen we al snel 111,7 miljoen euro besparen op de huidige werking van de Kamer.

- Afschaffing Senaat

De Senaat is het symbool van Belgische stilstand. Het wordt hoog tijd om ook op dit vlak woorden om te zetten in daden. De Senaat moet integraal worden afgeschaft. Heel wat grondwetsartikelen vereisen echter een aanpassing om de omschakeling van een bicameraal naar een monocameraal parlementair systeem te voltooien. Het zou alvast een besparing van 45,6 miljoen euro opleveren.

- Afschaffing provinciebesturen

Voor de bestuurlijke organisatie baseert de N-VA zich op het subsidiariteitsbeginsel: wat een lokaal bestuur kan doen, moet het ook doen. Het Vlaams niveau kan indien nodig bijkomende schaalvoordelen bieden. Diverse grondwetsartikelen verwijzen naar de provincies en de provincieraden. In welke vorm de provincies in de toekomst kunnen blijven bestaan is voorwerp van debat, maar voor de N-VA is het alvast duidelijk dat het provinciale bestuursniveau mag afgeschaft worden. Een volgende stap in een reeds gedane afslankingsoperatie. Dit alles levert een besparing van 5,8 miljoen euro op.

- Afschaffen van de monarchie

De N-VA kiest voluit voor de parlementaire democratie met de republiek als staatsvorm. De monarchie wordt afgeschaft ten laatste bij het overlijden of aftreden van het huidige regerende staatshoofd. In afwachting wordt de monarchie een puur ceremoniële functie, met de bijkomende besparing. Minder dotaties en minder koninklijke opdrachten moeten een besparing van 8,2 miljoen euro opleveren.

Confederalisme: Verantwoordelijkheid en efficiëntie garanderen

Wat hierboven uit de doeken werd gedaan, toont aan dat de abstracte idee van een grondwetsherziening zeer tastbare gevolgen heeft in de samenleving. Zo goed als alle geformuleerde voorstellen zijn in meer of mindere mate gelieerd met onze welvaart. Om deze welvaart te beschermen en verder uit te bouwen, zijn sociaaleconomische hervormingen nodig want het moge duidelijk zijn: zonder een grondwetswijziging blijven die hervormingen te beperkt of zelfs uit, en zakken we verder weg in het moeras van de huidige *standstill*. Als we onze democratie willen versterken dan moeten we een open debat te voeren over de spelregels die de grondwet op vandaag bepaalt en als we ons politiek systeem grondig willen moderniseren dan is het zonneklaar dat een grondwetsherziening onvermijdelijk is.

De uiteengezette hervormingen vormen geen eindpunt voor de N-VA. Het zwaartepunt van een toekomstige grondwetswijziging moet zich situeren bij **artikel 195** dat regelt op welke wijze er gesleuteld kan worden aan de grondwet. Het is de sleutel die een totaaloefening mogelijk maakt.

Vandaag is het zo dat de federale staat België bevoegdheden overdraagt aan de deelstaten. De federale overheid heeft *grosso modo* het zeggenschap over alle bevoegdheden, behalve wat de afgelopen decennia stap voor stap werd overgeheveld aan de deelstaten. Het resultaat is gekend : een complexe bric-à-brac aan bevoegdheden die het voeren van een efficiënt en daadkrachtig beleid en hervormingen in dit land onmogelijk maakt. En iedereen die bevoegd is, maar niemand die verantwoordelijk is als het misloopt. De N-VA wil deze filosofie omkantelen: alle bevoegdheden zouden zich op het niveau van de deelstaten moeten bevinden, terwijl een beperkt aantal bevoegdheden juist expliciet aan het confederale niveau kunnen worden toegewezen.

Confederalisme is voor de N-VA de uitweg uit de impasse waarin we nu verzeild zitten, een manier om het potentieel dat Vlaanderen heeft tot zijn recht te laten komen, een manier om voluit te kunnen inzetten op onze democratie en ons economisch potentieel. Zo zal Vlaanderen haar welvaart maximaal kunnen ontketenen.

Hoe dan ook beperkt de mogelijkheid tot het aanpassen van de Belgische staatsstructuur zich niet tot de grondwet alleen. Ook buiten de grondwet, via bijzondere wetten of andere juridische spitsvondigheden die de Belgische staatshervormingen rijk zijn, is veel mogelijk. Maar een open debat over artikel 195 van de grondwet – en daardoor een mogelijke totaalhervorming van de grondwet – past binnen de doelstelling van de N-VA om een brede, diepgaande discussie te voeren over de vorm en de inhoud van de grondwet.

Conclusie

De N-VA pleit er voor om de volledige grondwet open te stellen zodat de nieuwe (grondwet)wetgever een breed debat kan voeren over de rol en inhoud ervan. Want naast de fundamentele rechten en vrijheden, herbergt de grondwet ook spelregels die van tel zijn op heel wat beleidsthema's van onze samenleving. Daarmee is de huidige grondwet verworpen tot een al te blind keurslijf. Zelfs vooraleer een parlement ingezworen is, of een regering aantreedt, wordt de beleidsruimte al op voorhand dermate grondig inperkt. Partijen beloven hervormingen maar hangen aan een grondwettelijke leiband die de operationalisering ervan onmogelijk maakt. Om onze welvaart verder uit te bouwen, onze democratie te versterken en te besparen op het politiek apparaat, heeft de grondwet een *update* nodig.

De kiezer vertrouwen

Nu de verkiezingskoorts oploopt, slaan politieke partijen opnieuw de trom van hervormingen. Maar de realiteit toont aan dat deze hervormingen op een koude steen vallen indien de grondwet niet volledig voor herziening vatbaar wordt verklaard. Alle verkiezingsbeloften ten spijt.

Daarom zou het misplaatst zijn om de vrijheid van de kiezer in te perken door het vroegtijdig buitenspel zetten van de noodzakelijke hervormingen die Vlaanderen nodig heeft. Het niet openstellen van de grondwet komt net neer op het aanmoedigen van onbestuurbaarheid.

De parlementaire democratie respecteren

Het verleden toont dat de federale regering niet alleen een spelbreker kan zijn door haar non-beleid, maar ook door toekomstige hervormingen al op voorhand te blokkeren door slechts een beperkte lijst met voor herziening vatbaar te verklaren grondwetsartikelen, bekend te maken, spijs de mooie beloftes die vóór de verkiezingen door een aantal partijen gemaakt worden.

De procedure van een grondwetsherziening voorziet namelijk dat enkel en alleen die grondwetsartikelen gewijzigd kunnen worden die een doorsnede vormen van de herzieningslijsten van de Kamer, de Senaat en de regering (preconstituante). Dient de regering dus een beperktere lijst in dan Kamer en Senaat vastlegden, dan wordt de parlementaire democratie al op voorhand gekneveld. Want het is de nieuw samengestelde Kamer en Senaat, met een hernieuwd toegewezen mandaat van de kiezer, die in principe met een grondwettelijke meerderheid in eer en geweten moet beslissen over de rol, inhoud en toekomst van de grondwet (constituante).

Alle artikelen van de Grondwet openstellen voor herziening vergroot dus de ruimte voor de politieke besluitvorming, terwijl de noodzakelijke tweederdemeerderheid voldoende verzekert dat de basisbeginselen van ons bestel niet op losse schroeven zullen gezet worden.

Peter De Roover

Sander Loones

Karl Vanlouwe